

IZRAELITA TANÜGYI ÉRTESITŐ.

Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. isr. tanító-egyesület”. —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmen-
tesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénz-
tárnokhoz Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Haladunk.

A lefolyt szünidő alatt a dunántuli kerület sok kisebb-nagyobb köz-
ségében megfordulva, nem állhatok ellene közvetlen szemlélet alapján tett
tapasztalataimat itt közzétenni. Kedves kartársaim bizonyára nem veszik
rosz néven, ha hitfelekezeti iskoláink esetelése mellett hitközségeink egyéb
viszonyait is érintjük, lehetőleg röviden.

Tehát a dologra.

Sopronmegye Csorna községében gyönyörű iskola-épület van, fel-
szerelve a legszükségesebb taneszközökkel. Sasvári Béla, ki több éven át
itt sikerrel működött, Pécselt választatván meg, helyében Goldhammer
vezeti a felsőbb osztályokat, akarjuk hinni a község megalégedésére, bár
ez nem könnyű feladat, a mennyiben az igények, különösen a mi a héber
tantárgyakat illeti, roppant nagyok. Az iskolaszék elnöke dr. Spätz, pápai
zsidótanító fia buzgólkodásának talán sikerülni fog a tanítók állandósítása
ügyében a törvény és méltányosság betűinek érvényt szerezni. Sapienti sat.

Farád jobb sorsra érdemes kis községe sok tekintetben meglepett.
Az iskolaszék érdemes elnöke Wittmann Lajos szives meghívásának
engedve, betértem az iskolába, hol juliushón még rendes előadás volt s
ott ugy a tanító, mint az egybegyűlt iskolaszék kívánatára, nem szivesen
ugyan, vizsgálatot tartottam. Nem szivesen mondom, mert, a mit már
régem nem láttam, itt találtam 6 osztályt egy zsidótanító vezetése alatt.
Mekkora volt azonban csodálkozásom, midőn arról győződtem meg, hogy
a gyermekek derekasan állják meg a teret. Minden tárgyból kitűnően
feleltek, még pedig a modern paedagogia legfokozottabb követelményeinek
megfelelőleg. Nem tehetjük, hogy Reichenthal Ármin fiatal kartársunk
áldásos működését különös dicsérettel ki ne emeljük. Az iskola fenntar-
tása roppant áldozatot igényel egyesek részéről, újabb időben egyesek
fondorkodása folytán alapjában meg van rendítve, az iskolaszék egy kis
segélyért folyamodott az országos isr. irodához; adja az ég, hogy a kér-
vénynek hely adassék. Itt 2—300 frt évi segély egy egész nemzedéket
boldogíthat.

Kapuvár valóságos mintaközség. Egy maroknyi nép és mennyi
józan ész, mennyi érzék és törekvés a kor vívmányai iránt! Két havi
szünidő, rendes tanórák, tisztességes anyagi helyzet és — a mi a fő —
szivélyes viszony hitközség és tanító között. Igaz ugyan, kisebb községben
még nem találtunk olyan tanítót, mint Fischer Mór kartárst, ki a fővá-
rosi népiskolák bármelyikének is diszére és üdvére válnék, nem ismerünk

buzgóbb tanítónőt, mint Leszlauer Róza kisasszonyt; de az az elismerés mégis oly ritka gyümölcse a tanító életfájának, hogy akárhányszor látjuk, mindannyiszor örömmel üdvözöljük. Az iskolaszék elnöke Mayer Zsigmond, büszke önérzettel mondhatja, a mit tapintata úgy is elárul, hogy ő zsidótanító fia.

Csapjunk át más megyébe és hogy ne kelljen a megyét mindig említeni, kijelentem, hogy a magyar nyugati vasut egy jó darabját fogjuk követni és csupán a hitközség nevét látni. Értjük be evvel.

Pápa régi, igen régi hitközség nagyszerű iskolával, jó tanítókkal, kik többnyire még a régi gárdából valók, de azért a korról is lépést tartottak. A községben már különvált község is volt; de most egyesültek a heterogén elemekkel és közös erővel tartják fenn a hitközség intézményeit. Nagyon okosan és bölcsen cselekedtek, példájából okulhatna sok más község. A zsidóság hazánkban végtére is egy, mint egy az Isten, kit imád. Csak azután dr. Breuer, a hitközség jámbor lelkületű papja is felhagyna már egyszer a tanítók életének megkeserítésével. A multkor tanítóválasztás volt. Próbaelőadást tartott az izr. tanítóképző-intézetből most kikerült igen derék fiatal ember. Az előadás fényesen sikerült. De óh iszonyat! A jámbor lelkipásztor csak most vette észre, hogy a csinos fiatal ember szakálát nem „Aurim” — hanem borotva sodorta le. Vége volt az előadás hatásának; dr. Breuer megtagadta pártfogását, sőt tőle telhetőleg ellene szegült a választásnak. Igaz ugyan, mi gyarló emberek nem vagyunk hivatva megítélni, mi nagyobb bűn: késsel borotválkozni, vagy egy fiatal ember jövőjét megsemmisíteni; de az adott esetben kár volt a derék lelkipásztornak oly rettenetes lármát csapni. Mert az illető fiatal ember a pap borzadályára mégis meg lett választva; ne vegye rossz néven, mint pápai tanító tudni fogja, mi a zsidóbecsület és mire való az Aurim.

Kis-Czell kis paradicsom. Csak néhány jómódu tagja van a hitközségnek; de mennyi jóakaratot, mennyi áldozatkészséget lehet itt tapasztalni. Templomuk a fővárosi dohány-utczai diszes Isten-háza mintájára van építve, van benne csinos orgona, kántora Meusohn S. Magyarország legkitünőbb kántorainak egyike, ki úgy terjedelmes hangja, mint nagyszerű zeneismerete mellett majdan a legnagyobb községben is feltűnést fog kelteni. E kis községben láttuk azt, mit még sehol sem láttunk Magyarországon. A templomban ugyanis nők számára nincsen karzat. A középhajóban vannak a férfiak és jobbra, balra földszint a hölgyek; de azért az isteni tisztelet oly szép, oly lélekemelő. minden alkalommal oly ünnepi csend és szent áhitat uralkodik itten, hogy szinte bámulatra ragadt bennünket. Hát az iskola? Az egy tanító vezetése alatt áll és fel van szerelve úgy, hogy Istennek is kedve telik benne. A tanító Stern Ignác, kedvelt tagja a társadalomnak. Szép modora, töről metszett magyarsága és kitűnő tanítása mellett annyira vitte, hogy épen oly szívesen érintkezik vele a főispán, a szolgabíró, mint keresztény kollegája. Stern magyar gavallérnak született. Szeretik is hitsorsosai úgy, hogy gyengéit is elnézik.

Veszprém Hochmuth Abrahám rezidenciája. A templomban van újabb idő óta orgona, a kántor Moór, az Amerikába költözött híres Moór Rafael fivére, ritkítja párját a modern kántorok között. Szép tenorhangja, érzelemteljes előadása, a szív rejtekeibe furódik. gyönyörű alakja és szép modora pedig mindenki tetszését rohammal nyerik meg. Az iskola a korszellem színvonalán áll, Szép Lipót, Baum Fülöp, Krausz Jakab és a csintalan Schwarcz tanítók kiváló helyet foglalnak el köztünk. Buzgó tanférfiak, élnek, halnak hivatásukért. Kár, hogy a hitközség zilált

anyagi viszonyai mellett nincs abban a helyzetben, hogy méltóságának megfelelő iskolaépületet emelhetne. Hogy mily tiszteletben állnak itt a tanítók, azt még a zsidótemetőben is lehet látni. A legkiválóbb helyen nyugszik a hitközség volt elnöke néhai Abelesz Miksa, az oly korán elhunyt derék férfi, ki a hitközség ügyei körül bokros érdemeket szerzett magának, mellette jobbra, balra alussza örök álmát Freund és Diener tanító, mindegyik buzgó kartárs, jó családapa és derék magyarérmű férfi volt. Nyugodjanak békében. Legyen oly édes örök álmuk, mint keserű volt reánk nézve haláluk napja.

Veszprémből Várpalota, Nádasd-, Ladány-, Zichy-falva és Székesfehérvárra mentünk. Midőn Galilei korszakot alkotott mondását: „És mégis forog!” kimondá, e néhány helyet kifeledé tételéből. Itt a föld és az azon élő zsidóság örökké egy helyen áll. A korszellem riadó szózata ide nem hallatszik, a felvilágosodás napjának aranysugarai ide nem lövelnek. Ki hinné, hogy találtunk itt, világért sem mondjuk meg melyik helyen, olyan zsidótanítót, ki nem ismeri országos egyesületünket és olvasókönyveit csak azért nem vezeti be, mert ő a régieket már ismeri és ő bizony a mi kedvünkért új tananyagot nem vág be! Hát nem haladás ez? Fehérvárott nincs zsidóiskola. Minek is? Luxus dolga, mikor a községi iskolában olcsón megtürik a zsidógyermeket. Budapesten, Tétényben, Érden és Ercsiben azonban találtunk iskolát, egyik-másik helyen, mint például Budapesten, jót is. Ercsiben mintaovodát láttunk. Nem csoda, hiszen itt lebeg boldogult Eötvösünk fennkölt szelleme. Tudják, milyen fán terem az a mintaovoda? Megmondjuk. A kicsinyek kis ozsonát véve magukhoz, elmennek a város által havi 15 forinttal díjazott Böske néni udvarába. Ott az udvar zöld pázsitján önmaguk szépen marakodnak minden idegen tilalom hivatlan beavatkozása nélkül, azután hazatérnek, hogy a következő napon folytathassák ott, a hol ma elhagyták. Tanulni itt nem szokás. Ez is luxus. De egy jó oldala mégis van a dolognak. A gyermekek ugyanis korán önállóságra vergődnek.

Ercsiről a hajóval egyenesen Keserüsig és onnan Szegszárdig mentünk.

Szegszárd igen kedves zsidóközség. Igazi magyar szellem lengi át intézményeit, különösen iskoláját, melyben buzgó, szeretetreméltó és értelmes két tanító: Berger és Deutsch működik. E két jeles kartárs igazán becsületére válik a hazai zsidóságnak; mert úgy egyenes jellemük, mint szép műveltségüknél fogva tekintélyes állást foglalnak el az egész városban.

Bonyhád részben hanyatlott, részben emelkedett. A hatvanas években 5 tanítóval bíró, kitűnően szervezett iskolája volt, most két tanító és egy tanítónő áll itt alkalmazásban. Ezt a hitközségben történt szakadás okozta. Mig egy községet képezett Bonyhád zsidósága: addig minden intézmény virágzott; mióta két pártra szakadt: mindegyiknek nagyobb a terhe és kevesebb a haszna. Ennyiben a hanyatlás. De a magyarosodás ügyében tett előrehaladása a zsidóságnak valóban meglepő. A hatvanas évek elején egy magyar szót nem lehetett hallani sem az iskolában, sem az életben; — most az értelmiség körében a társalgási nyelv magyar és az iskolában a hazafias irány, a magyar szellem otthonos. Érdekes e részben Schneider János, a tolnamegyei általános tanító-egyesület elnökének egy nyilatkozata, mely szerint „a magyarosodás legbuzgóbb apostola, ápolója és fejlesztője a bonyhádi zsidóság; ő áldoz legtöbbit a hazai nyelv érdekében, rajongó szeretete és szép példája magával ragadja a keresztényköröket is s így haladunk fokról-fokra, lépésről-lépésre.” E dicséretreméltó törekvés sikerének kivívásában nagy része van Blumenstock Ja-

kab érdemes kartársunknak és Müller Lipót hitközségi elnöknek. Müller velünk tanítókodott Bonyhádon, most ő áll a hitközség élén. Sokáig maradjon a polczon, melynek diszére válik.

Schön Bernát, győri tanító.

(Folytatjuk.)

A b ű n b á n a t.

(Folytatás.)

Hányszor fordult már elő azon szomorú eset, hogy gonosz gyilkos az akasztófán lelkét kilehelte a nélkül, hogy elkövetett rossz cselekvényeit megbánta volna. Nála csak egy akarat volt uralkodó, t. i. rosszat cselekedni. A bűnbánat más módon nyilatkozik az agg embernél és más módon a fiatal egyénnél. A makacs fejű és a gőgös ember nehezebben birható rá a bűnbánat kinyilatkoztatására, mint az engedékeny és gyenge jellemű ember. Egy szóval a bűnbánatról az ember jellege is felismerhető.

A megbánás, mely az önzésnek kifolyása, egyéni érzelem; de az altruistikai érzelmek ébresztésére és nemesítésére is szolgálhat. A megbánás hatása nemcsak a testre, hanem a lélekre is kihat. A megbánás felszólít minket visszapillantást vetni a multba, volt czélunk, érzett érveink és kiválasztott eszközeink felett gondolkodni, önismeretre vezet, ez a valódi út a szerénységhez, alázatossághoz, az önismerethez és tökéletességhez. „A megbánás az erények tavasza“ mondja egy chinai közmondás. A megbánás egy önbüntetés, egy lépés az elővigyázathoz, és a könnyelműség fékezője. „A be nem teljesedett vágy kínja nagyon csekély a bűnbánathoz képest, mert amaz a nyilt végtelen jövő előtt áll, emez pedig a megmásíthatatlan, elzárt mult előtt,“ mondja Schopenhauer.

A megbánásnak még más következményei is vannak. A valódi megbánás visszaadja valódi lelki nyugalmunkat, bátorságot önt belénk a meghiusult rossz tetteknek kellemetlen következményeit türelemmel elviselni. A megbánás megsemmisíti a hibát, csillapítólag hat, a megsértett és károsult felebarátira, megszerzi ismét a megbocsátást, tisztet és szeretetet, és a birákat is hajlandóvá teszi elnéző és enyhítő körülményeket venni tekintetbe a büntetés mérlegelésénél, az ítélet kimondásánál.

Ha Ida, a Marót bánné a Vörösmarty által irt „Marót“ czimű drámában bűnét következő szavakkal vallja be férjének: „Oh, bán ne öl meg engem, adj időt, hogy bűnömet megbánjam, könyörülj!“ akkor az olvasó kiengesztelve érzi magát és a megvetés szánalomná válik.

II. Történelmi és vallástani szempontból.

Már a legrégebb népek is érezték, hogy a bánat a javulásnak egy eszköze, azért a papok, a próféták a bűnbánatot mint vallásos kötelességet rendelték el. Így pl. parancsolja a szt. irás III. könyve 5-ik fejezet 21. „Ha valaki vétkezik és hűtlenséget követ el az Örökkévaló ellen, eltagadván felebarátjának rábizottat vagy kézbeadottat, vagy rabolta illetve zsarolta felebarátját és hamisan esküszik, hogy azáltal vétkezzék. És legyen, ha vétkezik és bűnös lett, térítve meg az elraboltat, melyet rabolt vagy a zsaroltat, melyet zsarolt, vagy a rábizottat, mely reá bizott, vagy az elveszettet, melyet talált, vagy akármit, mire hamisan esküdött, fizesse.“ stb. — Jezaias próféta mondja: „Hagyja el a gonosz ember az ő útját és az álmos férfiú az ő gondolatait, térjen az Úrhoz és könyörül rajta és a mi Istenünkhöz, mert hajlandó a megboesításra.“ Joel próféta a népet ekkép szólítja meg: „Térjete meg én hozzám teljes szivetek sze-

rint böjtöléssel, sirással és kesergéssel. Szaggassátok sziveteket és ruháitokat és térjete a ti Uratokhoz, Istenetekhez!”

A későbbi próféták s papok gyakran hirdetik, hogy a valódi, Istennek is tetsző bánat nem az áldozatok hozásában s imában, hanem az elkövetett kár megtérítésében és a gonosz út elhagyásában mutatkozik. Így pl. a talmudban a következő figyelmeztetést találjuk: „Az, aki bűneinek gyümölcseit kezében hordja és bűneit megbánja, sir és imádkozik, de bűneinek gyümölcsét el nem dobja, kivel hasonlítható össze? Összehasonlítható egy oly örülttel, a ki egy tisztátlan rovarot tart kezében és magát a vízben mossa. De azért ez által addig nem válik tisztává, míg a rovarot el nem dobja.”

A zsidók naponkint a következő imát mondják: „Vezess vissza bennünket törvényedhez és téríts meg bennünket, hogy tökéletes bűnbánatban hozzád visszatérjünk!” Az izraeliták továbbá minden hónapban és minden évben az engesztelés napját ünneplik, mely napokon bűneiket bevallják, azoknak megbocsátásáért esedeznek és szent ígéretet tesznek, hogy ezután bűnt nem fognak elkövetni; de már Jomában mondják a rabbinusok, hogy az engesztelő napon csak oly bűnök engeszteltetnek ki, melyek emberi érdeket nem sértenek meg.

A régi pogány népeknél szintén meghagyta a vallás a haragvó Isteneket áldozat, ima, böjt, testi kínzás, sőt gyakran önfeláldozás által kiengesztelni. A rómaiaknál február hónap jelöltetett ki engesztelő hógyanánt. A keresztény vallásban a szánás és megbánás a legfontosabb parancsolatok közé tartozik. Máté Evangeliumában János mondá: „Térjete meg, mert elközelített a menyeknek országa.” Libérius püspök már Kr. u. 352-ik évben hozta be a litaniát vagy a keresztény búcsujárót.

„A vallás előtt a bűnbánat és ártatlanság testvérek”, mondja Chateaubriand. A megbánásnak különféle módjai voltak. A bűneit megbánó gyászruhában imádkozva és sirva állott a szentegyház tornya előtt és kérte az arramenőket, hogy újból vegyék fel.

A katolikus egyház számos rendjének célja volt a bűnösöknek alkalmatadni a javulásra és megtérésre; és valóban nem lehet tagadni, hogy ezen önbüntetések a böjtölések stb. a nevelésnek egy nemét képezték és igen sok embert tartottak vissza büntettek elkövetésétől, de igen gyakran ezen felette szigorú eszközök tettetésre és hizelgésre vezettek. Joggal mondja már a Talmud Berachot: „Egy belső bűnbánatérzet dicséretreméltóbb és hatásosabb, mint ezer önkénytes korbácsoltatás.”

III. Erkölcstani szempontból.

Eddig a bánatot csupán pszichológiai és theologiai szempontból tekintettük. A bánat Istenre való hivatkozással a vallásujítók, papok és próféták parancsaira rendeltetik el. Ezen vallási parancsolatokból fejlődnek az erkölcsi törvények és igen könnyen bizonyítható be a természetes összefüggés a vallásos és erkölcsös érzelmek közt. Miután a pszichologia minket arra tanít, hogy az ember cselekedeteinél érzelmek, ösztönök és képzetek által vezérelteti magát, hogy a kellemes, a hasznos, a szép, az erkölcsös, a jó és kötelességszerű az embert munkára indítja, hogy az ember saját magát nevelheti, tökélyesbitheti, és hogy továbbá egyes nagy emberek, népek és az egész emberiség története azt bizonyítja, hogy az emberiség mindig előbbre halad, hogy a haladás nemcsak anyagi és értelmi, hanem erkölcsi becsesél is bír, hogy az ember, amíg él, nemcsak a kenyérért, hanem a szenvedélyek elleni küzdelmét is kiállja, nemcsak a külső ter-

mészettel, hanem saját belső természetével is kell küzdenie: így bölcsészek a fölött gondolkoztak, miképen állhatná ki az ember győzedelmesen ezen erkölcsi küzdelmet és tanították, hogy mit kell az embernek tennie és mit nem, hogy rendeltetését elérje. Ezen tudomány az ethika. Ez tanítja, hogy az ember mikép tökélyesítse magát, mikép nemesítse és nevelje mindinkább magát. A javító és nevelő eszközök egyike a bánat. Ez által tanulja megismerni az ember saját hibáit. Ezen maga fölötti gondolkodás felette kellemetlen érzelmet gerjeszt bennünk.

A bánkodó saját maga szab büntetést. És mikép minden büntetés célja megijeszteni, javítani és kiengesztelni: épúgy a bánat érzelme is alkalmas az őszinte bűnbánót javítani, azt megsértett felebarátjával kiengesztelni és őt tökélyesíteni. Az angol azt mondja: „a bánat az erény könnyű oldala“ és valóban igaz: A bánat az erény hajnalpirja. A bűnbánat minden erkölcsi haladás és tökélyesülés anyja.

A valódi erkölcsi bűnbánat következő tulajdonsággal bírjon:

1. Legyen világos, igaz: Azaz származzék azon belátásból, hogy hibáztunk, igazságtalanul, rosszul cselekedtünk. Erkölestelen a bűnbánat, ha képmutatáson alapszik és csak a tettetés kifolyása.

2. Legyen a bűnbánat komoly, azaz álljon összeköttetésben egy kellemetlen érzélemmel az elkövetett rossz cselekvény miatt; keltse bennünk a meglegedetlenség érzelmét, teremtsen erkölcsi nyugtalanságot uralkodó rossz vágyaink fölött és azt a komoly szándékot, hogy hasonló körülmények között csak a vallás törvényei szerint fogunk cselekedni.

3. Legyen a bűnbánat maradandó, azaz oly kitartással, amnyi erélylyel, hogy más alkalommal már elég erős legyen bennünket a rossztól visszatartani.

4. Legyen általános, azaz hogy nemcsak tetteinkre, hanem szavaink és gondolatainkra is vonatkozzék.

5. Legyen vallásos, azaz, hogy szívünket töltse el fájdalommal, miszerint rossz cselekedetünk által az erkölcsös világrend ellen vétkeztünk és ezáltal a Mindenható visszatetszését kiérdemeltük.

6. A bűnbánat legyen önzéstelen, azaz, hogy nemcsak önző érzelmekből, hanem altruistikai érzelmekből is származzék, hogy nemcsak azért sajnáljuk cselekvésünket, mert nekünk kárt és szégyent okoz, hanem azért is, mert felebarátunkat szeretjük, jólétét kívánjuk.

7. Végül legyen a bűnbánat tevőleges. A bűneit megbánónak tettek által kell bizonyítania, hogy cselekvése által okozott kárt jóvá tenni akarja, és hogy elég nagy tetterélylyel bír a rossz útról eltérni és a jót tenni.

IV. Neveléstani szempontból.

Az eddig előrebocsátott gondolatok a lélektanból, a vallástánból, az emberiség művelődésének történetéből s az erkölcsstanból lettek merítve. A lélektan bizonyítja, hogy az ember azon tehetséggel van felruházva, melynek segítségével a multba visszapillanthat, cselekvéseit vizsgálhatja, megítélheti, a véghez vitt büntettek után bűt s fájdalmat érezhet, hogy általában a bűnbánathoz való képeséggel bír. A vallás és az erkölcsstan pedig arra tanítanak bennünket, hogy milyen legyen a bűnbánat, hogy ezen lelki állapot erkölcsi javulásra, szivtisztaságra, tökéletességre vezessen. A most következő sorok célja lesz kimutatni, miképen kell a nevelőnek ezen érzelmet, t. i. a bűnbánat érzelmét az ifjuság keblében kelteni, felhasználni, hogy ezáltal az önnevelést s öntökéletesítést elérhesse. Ez pedig a neveléstán feladata.

1. Az első szabály természetesen az lenne, hogy a gyermeknek ne nyujtassék alkalom illetlen dolgok felett beszélni, valami erkölcstelen tettet elkövetni, hanem inkább az igaz úton vezéreltessenek. Ekkor a bűnbánat egész felesleges lenne. De gyermek mindig csak gyermek marad, azaz gyorsan beszél, anélkül, hogy előbb meggondolná, mit akar beszélni; nagyon gyakran cselekszik, anélkül, hogy tettének következményeit fontolóra venné. Akarata még gyenge, igen gyakran könnyelmű, játék alatt saját testvérét öli meg, egy gyufával egész helységet hamvaszt el, és gyakran a legiszonyubb következményekkel járó cselekedeteket visz véghez, amint az a napilapokban gyakran olvasható. A gyermekek gyakran nem engedelmeskednek, sőt hazudnak és meggondolatlan nyilatkozataik és tetteik által szüleiknek nagy aggodalmat okoznak.

A szülőknek és tanítóknak a gyermekek erkölcsi betegségeit orvosolniok kell. Mi e helyütt nem fogunk mindazon különféle eszközökről beszélni, melyeket a pädagogiai gyógytan előir; csak egyről, s pedig a bűnbánatról

2. Ha egy gyermek valami rosszat követ el, ha kötelességeit nem teljesítette, adj neki alkalmat, elkövetett tettet megbánni.

Tanulja belátni, hogy hibázott; jusson annak megismerésére, hogy ezen cselekedetek által szüleinek szégyent, embertársainak kárt, önmagának pedig mindkettőt: szégyent és kárt okozott. Végre hatni kell a gyermekekre, hogy a kárt megtérítse, a megsértettől bocsánatot kérjen, egyzersmind ígéretet is tegyen, hogy ily rossz cselekedetet soha sem fog többé elkövetni. Ezen őszinte bűnbánat felette kellemetlen érzélem, több órát, gyakran több napot vesz igénybe és ezáltal élénk emlékezetben marad. A valóban bűneit megbánó ember a jogtalanságtól távolabb áll, mint állott a tett elkövetése előtt.

De a szülők ezen eszközt nem alkalmazzák; nem hagyják annyira jutni a dolgot, hogy gyermekükben, ha az hibázott, a bűnbánat érzelme keltessék. A szülők ugyanis dühbe jönnek és ezen lelki állapotban szidalmaznak és átkoznak gyermekeiket, avagy testi büntetést szabnak rájuk. Ezáltal a gyermekben feltámad a gondolat, hogy a szülők őt csupán csak azért büntették meg, mert haragban voltak, vagy mert magukat megakarták boszulni. Ezen gondolat az ellenszenv, a dacz érzelmét kelti benne, és elnyomja a bűnbánat fontos nevelészetit és nemesítő hatását, elhomályosítja az önismeretet és megakadályozza az erkölcsi javulást. Túlságos szigor a gyermekeket hazugságra készíti, pedig az elkövetett hibának bevállása nélkül valódi bűnbánat nem jöhet létre. A nagy világban igen gyakran látjuk, hogy a bűnös hosszú ideig vándorol a bűnös életpályán, anélkül, hogy az igazság keze elérné azonnal. De az még sem marad el. Elérkezik végre is a büntetés órája. A gyermek nagyobb félelmet tanusítson a bűnbánat mint a testi büntetés iránt, melynek fájdalma ugyis csak perczekig tart.

3. Megezik gyakran a szülők- és testvéreknél, hogy egy rossz szót mondanak ki, egy igazságtalan tettet követnek el elhamarkodás által. Ekkor legyen bennünk elég erő, ezt őszintén bevállani és az elkövetett tettet megbánni. Ezen bűnbánat például fog szolgálni a gyermekeknek.

A pszichologiai részben már említettem, hogy a bűnbánat arcvonások, szavak és tettek által nyilvánul. Ezen érzélem külső, és azért látható jelei erős és maradandó hatást gyakorolnak a gyermekek keblére. Hires férfiak önéletrajzaikban elbeszélnek, hogy szüleik bűnbánatainak kifejezése egész életükön át élénk emlékezetben maradt, és hasonló hibák elkövetésétől mindenkor visszariadtak.

4. Szoktassuk a gyermekeket igazságra, lelkiismeretre, önismeretre és öntisztelőre, óvjuk meg őket a hiúságtól, könnyelműségtől és önszeretettől.

Ezen három hiba külsőleg olyannyira csábító, hogy ennek példái utánzás következtében fertőzőleg hatnak és nemzeti bűnökké fajulhatnak, és ezek a legnagyobb ellenségei a valódi bűnbánatnak és erkölcsi javulásnak.

5. Hogy a gyermekben az erkölcsös bűnbánat érzelme keletkezzék, elkerülhetlen szükséges, hogy tanulja a jót a rossztól megkülönböztetni. Neki tudnia kell, hogy szófogadatlanúság, hazugság, mértékletlenség, torokosság, lopás nagy véték és oly kötelességsértés, melyet Isten, az állam és társadalom megvetnek és büntetnek. Ily erkölcsös képzetek nélkül nincs harc az ész hangja és a rossz vágy csábítása közt; belső erkölcsös harc nélkül, a bűn ismerete nélkül tiszta valódi bűnbánat lehetetlen.

6. A hit- és erkölcstan, a történelem, az irodalom a tanítónak gyakran alkalmat nyújtanak a tanulókkal a bűnbánat fontosságát, kötelességét és tulajdonságait megismertetni.

Ha a tanító elbeszéli Kain és Abel történetét, vagy előadja, hogy miképen ismeri be Dávid bűneit Náthán próféta előtt, ha a zsoltárokat és a próféták könyveit tanítja, ha az engesztelő nap jelentését tárgyalja, ha a görög mythológiából a furiak és Eumenidákról tesz említést; ha pl. Jean Paul műveiben előforduló és „Der doppelte Schwur der Besserung” című elbeszélést olvastatja és megmagyarázza: akkor elég alkalma lesz tanítványait arra figyelmeztetni, hogy az ember kötelessége az elkövetett bűn után hibáját töredelmesen beismerni, felebarátjának okozott kárt megtéríteni, őszinte erkölcsi javulást ígérni, s Istentől bocsánatot kérni, és hogy továbbá az igaz és tevékeny bűnbánat fontos eszköz az önnevelésre és az öntökélyetesítésre.

Mily vigasztaló és felbátorító hatást gyakorolnak pl. Ezekiel próféta könyvének a 18. fejezetében található 21. 22. és 23. versei: „És a bűnös, ha megtér minden bűneitől és ha megtartja parancsolataimat, jót és igazságot gyakorol, maradjon életben, és ne haljon meg. Mindazon bűnei, melyeket elkövetett, ne számíttassanak be, igazságossága folytán, melyet gyakorolt, maradjon életben. Vagy kívánom-e tán a bűnös halálát — szól az Uristen; nem-e inkább a gonosztevő megtérését utjáról, hogy tovább éljen?”

Az olvasókönyvek gyakran közölnek elbeszéléseket, a melyekből a gyermekek megtanulhatják, hogy miképen kell az elkövetett hibákat és a rossz tetteket megbánni. Mily szépen ecseteli pl. Vörösmarty Mihály „Volt tanítványaimhoz” című versében a bűnbánat módját

„A tiltott gyönyörűség is mosolyogva kacsingat
Társai közt, és csalfa kezét mindennek ajánlván,
Tartós kedvet ígér, mérget nyújt titkon azokban.
Arcza piros, kedves, rózsás öle, termete pompás:
Szép, s ha lehet belső jó nélkül, angyali szépség.
Hajh de belül nyavalyák dúlnak, s keseredve fogyasztják
Élete forrását: pokol, ég kintépte szívében.
Igy a vétkeknek minden csordája előjött:
A zabolátlanság járt kelt ragadozva közöttök.
S összeveszett fene társaiban bűt, bánatot, átkot
És kétségbeesést szerzett otromba szavával.”

A közmondás, mely egyáltalában erkölcsi képzetek képzésére alkalmas, a bűnbánat feletti tanulásra is alkalmazható.

„Ki csak akkor gondolja meg magát, mikor merül, későn bánja meg, hogy vizre ment” oly közmondás, melyből a gyermekek azon tanul-

ságot vonhatják le, hogy mindenek előtt először annak következményeire kell gondolni, hogy elkövetett tett után a bűnbánatnak hegyes tuskéit ne kelljen érezni.

„Hogy dolgoz meg ne bánj, a nyomorultat szánd.” Ezen közmondásból az ifjuság tanulhatja, hogy a tett jótéteményekre való visszaemlékezés maradandó élvezetet nyújt, és hogy az ember úgy éljen, hogy élete a bűnbánat által ne keserítettessék meg. „Nem bánja, ha megbánja is” ezen közmondás értelme az ifjuságot a bűnbánat szükséges tulajdonságaira emlékezteti, hogy t. i. a bűnbánatnak igaznak és őszintének kell lenni.

7. Minél erősebb a bűnbánat érzelme, annál nagyobb lesz az akarat a javulásra, a visszatérésre, de az erős kitartó akarat erős idegrendszert tételez fel. Ingerlékeny, ideges emberek futólag sőt észszerületlenül, természetellenesen bánják meg rossz tettüket. Gyenge emberek belátják gyakran erkölcsi süllyedésüket, de nem bírnak elég tetterővel a megbánt tettet jóvá tenni. Azért a tanítónak növendékei egészségének fentartása felett gondoskodni kell, hogy tanítványa legyen oly bátor mint a leopard, oly gyors mint a szarvas, oly erős mint az oroszlan, hogy mindenkor erkölcsileg jót cselekedjék, és a rossz esábitásoknak ellentállni képes legyen.

Egészséges ember megbánja az elkövetett rossz tettet, de nem gondol mindig a történetre, a mi már nem másítható, hanem inkább a teendőre, mi által hibáját jóvá tehetné.

B e f e j e z é s.

Minél fiatalabb az ember, annál önzőbb, annál hajlandóbb embertársainak jogait megsérteni. Minél fiatalabb az ember, annál gyorsabban foly a vére, annál később a hibázásra, annál gyorsabb cselekvése. Minél fiatalabb az ember, annál tapasztatlanabb, annál tudatlanabb, annál könnyelműebb, annál kevésbé veszi fontolóra cselekvésének következményeit, annál könnyebben ragadja őt a phantasia a bűnre. Azért a nevelőnek késznek kell lennie, hogy növendéke nem mindig úgy fog cselekedni, a mint a vallástan azt megparancsolja, az erkölcstan követeli, és oda kell törekedni a nevelőnek, hogy növendéke, ha rosszul cselekszik, bűnös cselekvéseinek következményeit érezze, a bűn súlyának nagyságát megismerje, hibáját bevallja, a szégyent és a bűnbánatot érezze. Ezen érzelmek növendékét később minden megfontolatlan tett elkövetésétől óvni és visszatartani fogják.

Ha a gyermek elkövetett hibáit megbánja, akkor mint ifju, mint férfi nem fogja magát rossz tett elkövetésére elragadtatni a képzelet, az önzés, a gonosz vágy és a rossz társaság által, és azért nem leend szükség bűneit megbánni. Oda kell az ifjuság nevelésénél hatnunk, hogy egykor az öreg korban ne kinezassék a bűnbánat szúrós tövisai által. Csupán az ifjuság szemei közé mosolyog a jövő, csupán az ifjuság boldogittatik a remény fény sugarai által. Az aggkornak a jövőtől csak keveset lehet várni, mert csupán a múltból él. Az aggkornak kevés reménye van, de sok visszaemlékezése.

Minden embernek feladata és kötelessége legyen tehát, ifjusága é. férfi korában úgy élni, úgy cselekedni, hogy öreg korban tettetés, szép és dicséretre méltó múltja legyen mögötte, hogy élvezettel pillantson vissza bevégzett életpályájára, hogy örömmel emlékezhessen vissza elkövetett cselekvéseire és tett jótéteményeire és hogy ne gyötörtessék folyton bűnös és szennyfoltu múlt keserű bűnbánata által. Ezen nehéz feladatnak szerencsés megoldása, ezen szent kötelességnek könnyű teljesítése többnyire a gyermekkorban nyert neveléstől függ.

Emlékezzünk régiokról.

Vallástörténeti tanulmányok.

Irta **Steiner Ignác**.

(2. folytatás.)

Mondtuk ama eljárásról, hogy szokatlan, de nem példa nélküli. A törvénytudósok, kiváltkép erkölestanaikban a biblia szövegét itt-ott későbbi szólásformák segítségével értelmezik. Midőn Jesaiás a tivornyázó papokat s prófétákat ostorozná, így fakad ki: Ki kol sulchomuth mol-uki czauoh beli mokaum. (28, 8.) Valamennyi asztal tele undok okadékkal, nincs is hely már. Simon r., ki három férfinak is, ha együtt étkeznek, kötelességévé teszi, hogy Isten igéje fölött elmélkedjenek, e szent kötelességet az imént idézett versből fejt ki, így magyarázván azt: Minden asztal undokság Isten nélkül. (azaz ha ott Isten és az ő törvénye nem említettik. Abot, 3, 4.) Simon tehát „mokaum“ szavát Isten értelemben veszi, pedig tudjuk, hogy az több századdal Jesaiás után lőn Isten nevének egyik helyettesítőjévé.

Hogy ilyenmű értelmezések, t. i. olyanok, melyeknél a biblia nyelvezete későbbi szólásformák s fogalmakkal kapcsolatba hozatott, általános helyesléssel nem találkoztak, kiviláglik a következőkből. A férjhez menő hajadonnak hitbérét a misnah 200 zuzban,³⁾ az özvegyét 100 zuzban állapítja meg. A talmud (Ketubot 10, b.) felveti a kérdést? Mért kap az ismét férjhez menő özvegyasszony — אלמנה csak száz denárt? Mire Rav Chana Bagdadból azt feleli: Már a névben is annyi van megjelölve t. i. al-molne. (A moneh a talmudban gyakran fordul elő, s épügy mint az ó-görög mina = 100 drachma, száz zuz értékű.) A talmud azonban ellenveti: Hiszen Mózes idejében a hitbértörvény még nem volt hozva, hogyan lehetett tehát a táborban az özvegyasszonynak ily czélzatos nevet adni? Így sarokba szoritva, nem maradt más válasz, mint: A tórának látnoki szellemű írója a jövő ez intézményének tudatában a kifejezést anticipálta. A kérdést intéző azonban csak félig lehetett kielégítve, mert a feleletet adó szükségesnek tartotta állítását más hasonló tünemény-nyel igazolni.

Most a t. olvasó szeme elé egy esetet akarok vezetni, melyben a talmud egy szabályt feállit, anélkül, hogy a bibliai támpontokat megnevezné. Szótag tractatusában olvassuk: „Mielőtt a papok a népet megáldanák, ezen benedictiót mondják: Dicsértessék az Örökkévaló, a mi Istenünk . . ki meghagyta nekünk, hogy áldjuk meg Izraelt, az ő népét szeretetteljesen.“ (39, a.) Ilyen imaformula rendesen egy mózesi parancsolat végrehajtását előzi meg. Hát az áldás Mózes IV. könyvében (6, 23.) megparancsoltatik, de hogy az szeretettel történjék, ott nincs megmondva. Mármost azon kérdés merül fel, miből származtatja a talmud ezen a papok irányában tett követelést, vagyis min alapszik a formula végén találtató באהבה szó? Igaz, hogy ezen követelés époly jogos, mint méltányos, mert gyűlölönktől áldást nem akarunk, hiszen Bileam áldásában sem volt köszönet, de ez mégsem jogosít fel arra, hogy valamit Isten akaratának declaráljunk, a mit ő egyenesen nem hagyott meg. Egy jeles kasuista azt mondja: „Amely pap a nép iránt szeretetet nem táplál, áldásra ne emelje fel kezét. (Zóhar után Beer hetev az Orah chajim 128. §-ához.) Ez a talmud nézetét támogatja ugyan, de a fölmerült kérdést nem odázza el. Ujabb kutatók באהבה szócskában egy eredetileg más

³⁾ Zuz egyenértékű a római denárral. L. Zunz Lipót: Zur Geschichte und Literatur 539. l.

szónak helyettesítőjét látják. Ugyanis a sz. irás meghagyja, hogy a papi áldás Isten négy betűs nevének említése mellett történjék: „Veszomú esz semi al bene jisroel.“ Legalább ily értelemben fogták fel Jeruzsálemben e parancsot. Hogy isten nevét a profánálástól megóvják, annak kiejtését a köznép előtt eltítkolták.⁴⁾ Ez okból a főpap a négybetűs nevet áldás-közben paptársának dallamaiba szőtte, úgy hogy az tisztán nem volt kivehető. E tikoktartás következtében a „sem havaje“ kiejtése idővel feledésnek indult, a mikor a benedictiótól is meg kellett változtatni. Így került oda a tetragrammaton helyébe a „behavoh“ szó, mint mely kiejtésre nézve ahhoz legközelebb áll.

(Folytatása következik.)

EGYLETI ÉLET.

Szeptember hóban fizettek tagdíjat.

Pártoló tagok:		Grünbaum Sarolta, N.-Kanizsa	2	frt
Dr. Bacher Simon, Budapest	5	Handelsmann Leo, Szabadka	2	
Back L. Sámuel, Budapest.	5	Haasz Mór, Péczel	1	
Bloch Mór, Budapest	5	Hahn Dávid, Pozsony	4	
Friedmann Mór, Budapest	5	Herzfeld Jakab, Tata	4	
Lederer Adolf, Budapest	5	Holländer Amália, Orosháza	2	
Popper Ármin, Budapest	5	Horn Samu, Kalocsa	2	
Rosenbaum Adolf, Budapest	5	Kellert Lajos, Nagy-Kanizsa	2	
Dr. Simon József, Budapest	10	Kemény Mór, Nagy-Kanizsa	2	
Schmiedl Albert, Budapest	5	Kohn Lajos, Baja	4	
Schweiger Márton, Budapest	10	Kondor József, Nagy-Kanizsa	2	
Singer & Wolfner, Budapest	5	Kondor Ignác, Budapest	2	
Taussig Siegfried, Budapest	5	Krausz Simon, Miskolc	2	
Ullmann Károly P. Budapest	5	Lederer József, Soroksár	4	
Weiner Károly, Budapest	5	Leitner Samu, Homonna	2	
Witt Manó, Vác	5	Mandl Bernát, Budapest	2	
		Menczer Ignác, H.-Kürt	2	
		Neufeld Gusztáv, Érsekújvár	2	
		Oesterreicher Adolf, Szigetvár	2	
		Polacsek Mór, Stomfa	2	
		Reif Jakab, Budapest	4	
		Révai Miksa, Keszthely	4	
		Rosenberg Nánd., Cs.-Somorja	4	
		Sessler Dávid, Liptó-Szt.-Iván	2	
		Szilágyi Mór, Orosháza	2	
		Szécsén Hermina, Budapest	2	
		Tolnai J. Béla, Budapest	2	
		Weisz Soma, Eger	2	
		Weisz Mariska, Budapest	2	
		Wurmfeld Ignác, Körmend	2	
		Összesen	188	frt
Rendes tagok:				
Adler Simon, Budapest	2			frt
Altmann Mór, Nagy-Kanizsa	2			
Beck József, Budapest	4			
Bécezi Fülöp, Orosháza	2			
Bún Samu, Nagy-Kanizsa	2			
Décsi József, Érsekújvár	2			
Ehrlich Rózsa, Orosháza	2			
Elsasz Manó L., Rózsahegy	2			
Fischer Márk, Budapest	2			
Fürst Győző, Nyitra	2			
Gang Lajos, Nagy-Megyer.	2			
Gottlieb Markusz, Ungvár	2			
Grosz Mór, Halas	4			

— **Uj tagjaink.** A közp. választmány utolsó ülésében a következő új tagok vétettek fel az egyesület kötelékébe: Herzfeld Jakab Tatán, Grosz Mór Kis-Kun-Halás, Szilágyi Mór, Bécezi Fülöp, Ehrlich Rózsa k. a. Orosházán, Lederer József Soroksáron, Czuckermann Jakab, Alsó-Kubinban, Sági Alajos Homonnán, Freistadt Ernő Ujvidéken, Stern Ábrahám

⁴⁾ Kiddusin 71, a. j. jer. Joma 40, col. II.

Krausz Bernát és Siegl Samu Moholyban, Kemény Gábor B.-Gyarmaton, Ekstein Lipót Vörösváron, Berkovits Albert Z.-Szt.-Gróthon, Elasz Manó Liptó-Rózsahegyen, Polacssek Mór Stomfán, Engel Adolf, Herzka Gusztáv és Netter Róza k. a. Budapesten, és végre a barcsi izr. hitközség mint pártoló tag. A felvételtől szóló hivatalos okmány mindazoknak elküldetett, a kik legalább két forintot jutattak az egyesület pénztárába. Pénzküldeményeket csakis az egyesület pénztárosa urhoz: Ózer Zsigmond, VII. Klauzal-u. 4. sz. czimzendők.

V E G Y E S E K

— **KÉRELEM.** Tiszteletteljesen felkérjük egyesületünk t. tagjait arra, hogy tagsági díjaik hátralékait minél előbb küldjék be, mert a ki az évi járulékát be nem fizette, alapszabályaink 9. §. értelmében megszűnt tagnak lenni és így nevét az év végén közzéteendő tagjaink névsorába fel nem vehetjük.

Számos kartársunk kérte tőlünk az alapszabályokat; de mivel a régiék példányai elfogytak, az újakat pedig addig, míg szentesítve vissza nem érkeztek, ki nem nyomatjuk, olyanokkal nem szolgálhatunk. Hogy azonban új tagtársaink és azok is, kik talán egyesületünkbe lépni szándékoznak, egyesületünk működéséről és a felvétel módozatáról fogalmuk legyen, adjuk a következőben az ezekről szóló leglényegesebb pontokat.

5. §. Az egyesületnek rendes tagja lehet: Szent István korona országainban működő minden okleveles tanító és tanítónő és köteles minden felvételtől óhajtó tag egészségét tiszti orvos által kiállított bizonyítvánnyal igazolni, évenként 4 forintnyi járulékot fizetni, mely évi járulék azonban négy részletben is törleszthető.

7. §. Minden rendes alapító és pártoló tag közgyűlésen részt vehet és így választási joggal bír, ha legalább is egy év óta tagja az egyesületnek.

A rendes tagokgak következő anyagi segélyezések engedélyeztetnek:

a) Betegségi segélyezések.

Megbetegedés esetén, ha az egyesület 100 rendes tagot számíthat héten át hetenkint 4 frtot kap. Ezen idő lefolyása után a választmányra bízatik a megbetegedett tagot a fennforgó szükséghez mértén tovább is belátása szerint segélyezni.

b) Özvegyek és árvák jutaléka.

Az egyesület rendes tagja meghalálózása esetén, annak özvegye, illetőleg kiskorú gyermekei, egyszersmindenkorra 200 forintnyi általányt nyernek az egyesület pénztárából.

8. §. Azon rendes tagok, kik az 50-ik életévet meghaladva lépnek az egyesületbe, csak a 7. §. a) pontjában foglalt kedvezményre tarthatnak igényt. A 7. §. b) pontjában foglalt kedvezmény ezen tagokra nem vonatkozik.

9. §. VI. Jogok elvesztése. Aki egy egész éven át évi járulékát be nem fizette, megszűnt az egyesület tagja lenni és valamennyi jogát elveszti anélkül, hogy a már befizetett járulékok visszatérítésre igényt tarthatna. Rendkívüli esetekben azonban a választmány — a netaláni mostoha körülmények tekintetbe vételével — további 6 hónapig terjedő fizetési halasztást engedélyezhet.

10. §. Az egyesületből egyszer kilépett tag, ha netalán ismét az

egyesület kebelébe akar lépni, köteles az elmulasztott időszakra eső tagsági hátralékot pótolni. Rendkívüli esetek alkalmával, a választmány felhatalmaztatik a hátralékok részbeni, vagy egészben való elengedésére. Azon rendes tagok pedig, kik időközben a tanítói hivatalt valamely más hivatáskörrel felcserélik, valamint azok is, kik Sz. István korona országain kívül telepednek le, megszűnnek az egyesület tagjai lenni.

— **Hymen.** Schichtanz Armin ur, egyesületünk rendes tagja, lapunk munkatársa és a pesti izr. hitközség fiiskolájában működő osztálytanító, eljegyezte Bruckner Salamon ur szeretetreméltó leányát Erzsit a szigetvári zsidó iskolánál kitünő sikerrel működő kartársnőt. Fogadják mindketten a legmélyebben érzett szerencsekívánatainkat!

— **Bibliafordítás.** Deutsch Henrik az orsz. izr. tanítóképző-intézet igazgatója által megindított magyar fordításu, nyelvtani és tárgyi magyarázatokkal ellátott bibliából immár Mózes második könyve jelent meg a könyvpiaczon, mely a magyar zsidó-irodalom terén ritkítja párját ugy külső kiállítására, mint tartalmára nézve. E helyen csak jelezni akartuk e mű megjelenését örvendetes hír gyanánt és tágabb elterjedését a magyar zsidóság köreiben ajánlani. Kellő pártolás a mű többi részeinek gyorsabb egymásutánban való megjelenését legjobban fogná lehetővé tenni.

— **Klauber János** kedves kartársunktól Kecskeméten megjelent a negyedik átdolgozott kiadásban: **ספר הקריאה** „Héber hangoztató- és olvasókönyv.“ Szép nyomás, gondos és módszeres fokozatosság a gyakorlatok egymásutánjában, valamint az anyag megválasztásában kitünően jellemzik e művecskét, melynek minden lapja azt tanusítja, hogy szerzője a gyakorlat embere.

— **Körülés.** Az országos magyar izr. tanító-egyesület győrvidéki köre f. é. október 6-án tartja Kapuvárott ez évi rendes közgyűlését. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Jelentés. 3. A pénztáros jelentése. 4. A zsidó zúgiskolák. Előadó Fischer Mór kapuvári tanító. 5. Az egyesület által kiadott olvasókönyvek használási módja. 6. A magyar zsidótanító társadalmi állása. 7. Indítványok. 8. Zárszó.

— Mai számunkkal veszik t. olvasóink a **Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) budapesti könyvkereskedő cég** kiadásában megjelent **tan-könyveknek az 1887/8. tanévre szóló jegyzékét.** A kiadócég a gazdagon illusztrált könyvjegyzék elején mindjárt figyelembe ajánlja a tanár és tanítóvilágnak azt a körülményt, hogy a katalógusban felsorolt összes könyvek a múlt év 28,472. sz. m. rendelethez hiven, a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz approbatio céljából be lettek terjesztve és így azok továbbra is akadálytalanul használatban megtarthatók. avagy ujonnan tankönyvül alkalmazhatók. A könyvjegyzékben előforduló elemi nép- és polg. iskolai, ipar- és alsófoku kereskedelmi, valamint tanítóképezdei tan- és kézikönyvek használhatósága felől eléggé tanuskodik azon tény, hogy majdnem minden mű már több kiadást ért el. A kiadóhivatal szegény tanulók számára, a kiadásban megjelent tankönyvekből minden 10 egyszerre megrendelt egyenlő példány után egy ingyenpéldányt bocsát a t. ez. tanár és tanító urak rendelkezésére, mely kedvezmény a megrendelések megtételénél mindenestre figyelembe vevendő. Végül megemlítjük, hogy az iskolai s a népkönyvtárakat terjesztő központi bizottság által ajánlott művekből a fenti cég nagy készletet tart raktáron, de különben is köztudomásu, hogy bárhol és bárki kiadásában megjelent könyv az eredeti áron kapható és hogy a vidékről érkező megrendelések a legnagyobb pontossággal és lehető kedvezménynyel, gyorsan expediáltatnak.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

megjelent s minden

- Csukási Fülöp és Schön József. Zsidó hittan** a szentírás elbeszélései kapcsán az őshéber eredeti szöveg alapján a legjelesebb értelmezők és fordítások egybevetésével. *Első könyv*: A népiskola felső osztályai, illetve a polgári és középiskolák alsó oszt. számára. II-ik bővített és javított kiadás. Füzve 60 kr. *Második könyv*: A polg. és középisk., III. és IV. oszt. számára. Füzve 50 kr. *Harmadik könyv*: A polg. és középisk. IV. oszt. számára. Füzve 20 kr.
- **Kis biblia a zsidó ifjuság számára.** Az őshéber eredeti szöveg nyomán. Két részben. I. rész kötve 40 kr., II. rész kötve 60 kr., egy vászonkötetbe kötve 1 frt 20 kr
-
- **A zsidók története,** különös tekintettel a magyar zsidók történetére. Füzve 1 frt 20 kr.
-
- Führer Ignác és Schön József. Módszeres nyelvtani példatár** számos feladvánnyal. A népiskolák II. osztálya számára mondattani alapon. Kötve 20 kr., III. oszt. számára kötve 25 kr., IV. oszt. számára kötve 25 kr
-
- Hochmuth Abraham. Gotteserkenntniss und Gottesverehrung als Lehr- und Handbuch zum Religionsunterricht.** 1 fl. 20 kr.
- **Isten-ismeret és Isten-tisztelet.** A biblia s későbbi iratokon alapuló tan- és kézikönyv a vallás oktatására. 1 frt 20 kr.
- Mózesi hit- és erkölctan** az elemi és felső népiskolák számára. Kivonat az „Istenismeret és istentisztelet“ ezimű vallástani könyvéből, útmutatása és felügyelete mellett készítette Szép Lipót. Kötve 30 kr.
-
- Klingenberg Jakab. Magyar nyelv- és irálytan.** Helyesírás és irodalmi függelékkel. A népiskola V. és VI., valamint a polgári iskola I. és II. osztálya számára. Harmadik javított kiadás. Kötve 50 kr.
-
- **Gyakorlati német nyelvtan** kezdők számára. I. rész: Kemény kötésben 25 kr. II. rész: Kemény kötésben 50 kr.
-
- **Deutsches Sprachbuch.** Ein Leitfadens zur praktischen und theoretischen Behandlung des einfachen Satzes, mit einer Beigabe von Orthographie und Stilübungen. Zweite verbesserte Auflage. I. Theil. Für die dritte Volksschulklasse. Geh. 30 kr. II. Theil. Für die oberen Volksschulklassen (4. 5.) Geh. 40 kr.
-
- Kobányi Sámuel. Gyermekdalok Fröbel fejlesztő rendszeréhez.** Kisdudóvódiák, gyermekkertek, a népiskolák alsóbb osztályai és családi használatra. I. füzet. Füzve 20 kr., II. füzet. Füzve 40 kr.
-
- Ziltz Mór. Hittan** az izraelita népiskolák alsóbb osztályai számára. Hetedik javított kiadás. Kemény kötésben 30 kr.
-
- **Hittan** az izraelita népiskolák felső osztályai számára. Harmadik kiadás. Kötve 40 kr.
-
- **Glaubenslehre für die unteren Klassen der isr. Volksschulen.** Vierte verbesserte Auflage. Geh. 25 kr.
-
- **Glaubenslehre für die höheren Klassen der isr. Volksschulen.** Dritte, vermehrte und verbesserte Auflage. Geh. 35 kr.
-
- **Hebräische Sprachlehre für isr. Volksschulen in zwei Cursen.** Zweite Auflage. Geh. 40 kr.

KIADÁSÁBAN BUDAPESTEN

könyvtárunknál kapható:

Magyar olvasó- és nyelvképző könyv népiskolák számára.
Szerkesztették *Szirmai J. Vöröss S., Szilágyi J.*

Az I. iskolaév, „ABC-és könyv“ (II. kiadás)	kötve 20 kr.
A II. iskolaév (II. kiadás)	30
A III. iskolaév (II. kiadás)	30
A IV. iskolaév	50
Az V és VI. iskolaév	60

Deutsches Lesebuch für die Volks- und Wiederholungsschulen Ungarns. Von *Jos. Szirmai, Leop. Klein, Ad. Mayer.*

Das I. Schuljahr; „Fibel“, II. Auflage	gebunden 25 kr.
Das II. Schuljahr II. Auflage	30
Das III. Schuljahr II. Auflage	40
Das IV. Schuljahr II. Auflage	50
Das V. Schuljahr	60
Das VI. Schuljahr	70

A zsidó népiskolák számára szerkesztett kiadásból eddig
megjelentek :

A második iskolaév	kötve 30 kr.
A harmadik iskolaév	„ 30
Das zweite Schuljahr	geb. 30
Das dritte Schuljahr	40
Das vierte Schuljahr	50

Szirmai József. A túlterhelés és a Herbart-Zilleristák.

Füzve 20 kr.

— **Német nyelvképzőiskola gyakorlati példákban.** Olvasás, nyelvtan és fogalmazás egyközpontú körökben.

I. rész: Kötve 20 kr.

II. rész: Kötve 20 kr.

Löw Lipót. Bibliai történet. Zsidó tanulók számára. Magyarra áttette Löw Tóbiás. Hatodik kiadás. Kötve 50 kr.

Ifj. Nagel Otto

könyvkereskedése

Budapesten, Muzeum-körút, a nemzeti színház bérházában.

Bevezetésre ajánlatos népiskolai tankönyvek:

Módszeres tornatanítás. I. Népiskolai tornagyakorlatok, írták Horváth F. és Juhász Gy. Ára —.40

Népiskolai földrajz. Írta: Barna J. fővárosi tanító, I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20

Népiskolai földrajz. Írta: Barna J. fővárosi tanító, II. rész a népiskolák V. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20

Népiskolai földrajz. Írta: Barna J. fővárosi tanító, III. rész a népiskolák VI. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20

A földrajz tanulását e könyvecske a gyermeknek nagyon megkönnyíti, mivel minden fölöslegest mellőzve, rövid velős szavakkal és hiánytalanul a szükséges ismereteket nyújtja.

Magyarország története párhuzamosan **alkotmányunk vázlatával** és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján, írta Barna J. főv. tanító. Negyedik kiadás. Kemény kötésben ára... —.30

Népiskolai számtan I. rész, a népiskolák II. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K., kemény kötésben ára —.15

Népiskolai számtan II. rész, a népiskolák III. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.20

Népiskolai számtan III. rész, a népiskolák IV. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.20

Népiskolai számtan IV. rész, a népiskolák V. és VI. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.10

E könyvecske osztályról osztályra vezeti a gyermeket az elemi számtan ismertetésébe a vidéki gyermek látköréből vett gyakorlati példákat alkalmazva, miért is e könyv vidéki iskolában különös helyén van.

Az egyenletek megfejtése népszerű modorban írta Schwarz M. állami tanító, a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára ára —.40

E könyv jövedelméből az országos tanítók árvalháza javára minden elkel példány után tíz-tíz krajczár szerző részéről fordíttatni fog.

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., I. Ke- mény kötésben ára —.30

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., II. rész. Ke- mény kötésben ára —.25

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., III. Ke- mény kötésben ára —.35

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., IV. rész. Ke- mény kötésben ára —.35

Minden bárhol kiadott vagy hirdetett könyv nálam és a legelőnyösebb tás mellett kapható. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

👉 Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen bérmentve küldetnek. 👈

Német nyelven:

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta Flesch M. fővárosi tanító, I. Theil für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás. Kemény kötésben ára —.30

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta Flesch M. fővárosi tanító, II. Theil für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben ára .... —.30

Schlesinger Ignátz nyomdája. Budapest rostély-utca (Károlykaszárnya) 3. sz.